

PEDAGOŠKA METODOLOGIJA – ODGOVORI NA VPRAŠANJA:

1. Opiši akcijsko raziskovanje.

Značilnosti akcijskega raziskovanja:

partnerski odnos raziskovalci – pedagoški praktiki (praktiki soustvarjalci in soizvajalci; pomembna praktikova refleksija lastne prakse)
ni toge delitve dela (raziskovalci – praktiki)
spreminjanje raziskovalnega polja med raziskovalno-inovacijskim procesom (učenje na osnovi sprememb, sprotno modificiranje začetnih raziskovalnih vprašanj in hipotez)
celostni pristop k pojavom (medsebojna povezanost, odvisnost, protislovnost, razvojnost)
osredotočiti se na bistveno (redukcija zaželenosti kompleksnosti sprememb in V&I polja)
vključenost v sam inovacijski proces
v splošnem bolj usmerjeno v kvalitativno metodologijo

Osnovna struktura akcijskega raziskovanja:

1. Izhodiščna ideja

splošnejša ideja o ciljih in poteh do njih

cilji: raziskovalni (oblikovanje, razvijanje, preizkušanje inovacije) in praktični (spreminjanje pedagoške prakse)

katero novost bomo vpeljali

2. Poizvedovanje

preučiti izhodiščno idejo (vidiki: posebnosti V&I situacije, teorija, praktična teorija)
zbrati, obdelati podatke o situaciji; primeri tehnik, postopkov, instrumentov:

1. sistematično opazovanje (praktiki, raziskovalci, drugi): pisni protokoli, snemanje
2. intervju
3. drugo: razgovori, zapisniki, analiza dokumentov (npr. izdelkov učencev), sociometrični postopki, anketa, testi znanja...
4. učitelj – praktiki in raziskovalec obenem: dnevniki, longitudinalni deskriptivni zapisi dejavnosti, lastnih vtisov, opisi vedenj...; anekdotsko (deskriptivno) poročilo – zapisi subjektivnih vtisov, interpretacij

analiza literature (strokovne in znanstvene) → teoretična podlaga

3. Načrt

podrobnejša opredelitev ciljev in poti do njih

analiziramo in presojujemo možne odločitve

akcijske raziskave različne po: podrobnost, operativnost, dokončnost odločitve

v začetnem načrtovanju načrtujemo čimbolj operativno, natančno tisto, kar se da

začetno načrtovanje: vsaj idejni načrt za celotno raziskavo (po akcijskih korakih), operativni načrt za 1. AK (= akcijski korak)

4. Prvi akcijski koraki in nadaljnji koraki

izvedba (I) + spremljanje (S) + evalvacija (E)

E:

5. ugotavljamo, vrednotimo, razlagamo rezultate, kontroliramo ustreznost uresničitve načrta

6. formativna (sprotna presoja) + sumativna (končna presoja)
7. potrebno je zbiranje in analiza podatkov, pomembno je sodelovanje raziskovalci – praktiki (-> učenje, nov pogled na problem; opazovanje, refleksija = dojetanje smisla, razumevanje procesov; neposredna in retrospektivna – povezovanje s formativno in sumativno E)

prožno uresničevanje načrta

število raziskovalcev in praktikov (lahko samo ena oseba)

lahko 1 sam AK (to je navadno raziskovanje; morata biti najmanj 2???)

Metode:

eksperimentalna (najpogosteje)

študije primerov

pisanje raziskovalnega poročila

8. kdo, kaj, kako, kje, kdaj, rezultati

9. predstavitev AK-jev

Osnovna struktura akcijskega raziskovanja

IZHODIŠČNA IDEJA (cilji, poti) ->

POIZVEDOVANJE (zbiranje, analiza podatkov, informacij, teoretičnih podlag) ->

NAČRT (podrobnejša opredelitev ciljev,, poti do njih; vsaj idejni načrt celotne raziskave po AK-jih; operativni načrt vsaj za 1. AK) ->

1. AK (izvedba, spremljanje, poizvedovanje, refleksija, evalvacija, razlaga, učenje, prispevek k odgovorom na raziskovalna vprašanja)

➔ 3 možnosti:

-> SPREMENJEN NAČRT

-> SPREMENJENA IZHODIŠČNA IDEJA

-> 2. AK

itd...

Umestitev akcijskega raziskovanja v celoto empiričnega pedagoškega raziskovanja

tradicionalno in akcijsko raziskovanje sta si vsebinsko in metodološko najbližje pri

eksperimentu in študiji primera v obliki eksperimenta

akcijsko lahko po zgledu tradicionalnega dopolnjujemo z več kvantitativne metodologije (in obratno)

akcijsko raziskovanje: inoviranje (spreminjanje) in raziskovanje prakse sta enoten proces skrajnosti: tradicionalno (deduktivno) – akcijsko (induktivno pridobivanje raziskovalnih hipotez) -> tega ne sme biti

pri isti raziskavi so lahko eni deli bolj tradicionalni, drugi bolj akcijski; ene raziskave bolj akcijske, druge manj

Akcijsko raziskovanje:
večinoma kvalitativno; empirično
vključuje neposredne ukrepe za izboljšanje prakse (že med samim raziskovanjem)

2. Vloga eksperimenta v pedagogiki.

- dokaz?
- dokazovanje vzročno-posledičnih zvez (večinoma)?
/iz zapiskov 2. letnika/

Pojem eksperimenta v pedagogiki

- eksperiment (E) = raziskovalna metoda v pedagogiki
- Meumann: pri E raziskovalec vpliva na potek pojavov, procesov, jih povzroča, načrtno variira
- Greenwood: preizkušanje hipoteze o vzročnem odnosu med dvema faktorjema; kontrola ustreznih dejavnikov
- Schmidt, Ničković, Mužić: načrtno raziskovanje vzročno posledičnih odnosov med pedagoškimi ukrepi in njihovimi učinki; tudi ex post facto
- E: namerno vnašanje eksperimentalnih faktorjev v raziskovano situacijo
- raziskovanje vzročnih zvez

3. Osnovne raziskovalne metode po Sagadinu.

Klasifikacija metod empiričnega pedagoškega raziskovanja:

1. gnoseološki kriterij (nivo spoznavanja pedagoškega polja):

➔ DESKRIPTIVNA METODA

- nivo vprašanj: »kakšno«, »kolikšno« je nekaj; ugotavljamo stanje; vzročno ne pojasnjujemo

➔ EKSPLIKATIVNA METODA (-> kavzalna)

- odgovori na vprašanja »zakaj«; vzročno pojasnjujemo; vzročna eksplikacija

/nobena raziskava ni samo D. ali E.!/

2. akcijsko manipulativni kriterij (ali gre za eksperimentalne faktorje ali ne)

➔ EKSPERIMENTALNA METODA

➔ NEEKSPERIMENTALNA METODA

- eksperiment = kavzalna metoda
- ločimo: eksperimentalno in neeksperimentalno kavzalno metodo
- klasifikacija po obeh kriterijih (1, 2) + rangiranje po nivoju spoznavanja pedagoškega polja:

➔ OSNOVNE METODE (empiričnega pedagoškega raziskovanja):

1. DESKRIPTIVNA
2. KAVZALNO – NEEKSPERIMENTALNA
3. KAVZALNO – EKSPERIMENTALNA

DESKRIPTIVNA METODA

- ➔ deskriptivni pregled (survey)
- ➔ deskriptivna študija primera

EKSPLIKATIVNA METODA (KAVZALNA METODA)

- ➔ kavzalna neeksperimentalna
 - kavzalni pregled
 - kavzalna študija primera
 - postopek ex post facto
- ➔ kavzalna eksperimentalna (eksperiment, študija primera z eksperimentom)
 - slučajnostni eksperiment
 - neslučajnostni eksperiment (primerjalni – neprimerjalni)

4. Vloga indukcije in dedukcije v raziskovalnem procesu.

- induktivno:
 - v praksi nova spoznanja iščemo induktivno
- deduktivno:
 - iz dosedanje teorije do novih spoznanj prihajamo deduktivno
 - iz širših zakonitosti skušamo priti do ožjih spoznanj
 - znanje iz teorije deduktivno apliciramo na predmet raziskovanja
- raziskovalno vprašanje lahko nastane induktivno ali deduktivno

/iz zapiskov/

5. Vloga hipotez v raziskovanju.

- hipoteza = vnaprejšen (nepreverjen) odgovor na raziskovalno vprašanje
- služijo za usmerjanje k pravi poti, povedo možne rešitve problema, usmeri nas k določenim dejavnikom, k morebitnim vzrokom
/iz zapiskov/
- hipoteza = vnaprejšnji odgovor na raziskovalno vprašanje o odvisnih zvezah in razlikah
- slonijo na raziskovalčevi vnaprejšnji vzročni razlagi odvisnih zvez in razlik
- lahko so izražene eksplicitno (E) ali implicitno (I)
- E: obstaja zveza, razlike; pove tudi za smer

- I: ne pove za smer zveze; hipotezo o smeri postavimo npr. po obdelavi podatkov
- do njih pridemo na podlagi teorije (spoznanj) o pojavih ter izkušenj iz prakse
- verifikacija hipotez (proces) = empirična (E) in teoretična (T)
 - i. T: splošnejše hipoteze
 - ii. E: operacionalizacija, konkretizacija splošnejših hipotez; jih praksa potrjuje ali ne?
- od konkretizacij je odvisno, na katera raziskovalna vprašanja iščemo odgovore, katere hipoteze preverjamo
- izhodiščne hipoteze lahko kasneje, npr. po obdelavi podatkov dopolnujemo z novimi

6. Vloga indukcije in dedukcije pri postavljanju hipotez.

- raziskovalno vprašanje lahko nastane induktivno ali deduktivno
- deduktivno: pedagogika že ima spoznanja iz teorije, ni pa še raziskav; s teorijo postavimo hipoteze kot odgovor na določena vprašanja
- induktivno: preko izkušenj; iz izkušenj ne moremo postaviti deduktivne hipoteze

/iz zapiskov/

7. Glavne faze empirične neeksperimentalne metode.

GLAVNE FAZE:

1. Orientacijska opredelitev raziskovalnega problema (namenov, ciljev)
 2. Spoznavanje teorije o pojavu (ugotavljanje sedanjega stanja, oblikovanje teoretičnega izhodišča raziskave)
 3. Orientacija o pojavu v pedagoški praksi
 4. Dokončno opredeljevanje raziskovalnega problema
 5. Načrtovanje raziskave
 6. Uresničevanje načrta (+ pisanje poročila)
1. ORIENTACIJSKA OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA
 - opredelitev raziskovalnega problema še ni dokončna
 2. SPOZNAVANJE TEORIJE
 - ugotavljanje sedanjega stanja teorije o pojavu
 - pomembno:
 - i. teoretične koncepcije V&I – različni nazori, ideološke osnove
 - ii. metodološka pot
 - iii. objektivnost, resničnost izsledkov
 - iv. ustreznost/neustreznost dosedanjih nazorov o problemu
 - lahko: prikaz zgodovinskega razvoja idej
 3. ORIENTACIJA V PRAKSI
 - neeksperimentalno lahko raziskujemo le pojav, ki ga pedagoška praksa že vsebuje; če ga ne, je na voljo samo eksperiment

- groba orientacija o stanju pojava v praksi
- analiza razpoložljivega pisnega gradiva, posvetovanje s pedagoškimi svetovalci, praktiki

4. DOKONČNA OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

- razčlenimo, specificiramo, podrobneje opredelimo, omejimo problem, namen raziskave
- določimo raziskovalna vprašanja, postavimo hipoteze, izberemo spremenljivke

5. NAČRTOVANJE RAZISKAVE

- raziskovalnim problemom in hipotezam določimo ustrezne spremenljivke
1. označimo osnovno raziskovalno metodo, ki jo bomo uporabili (ponavadi deskriptivna in kavzalna neeksperimentalna)
 2. opredelimo osnovno populacijo, opišemo postopke vzorčenja (če je treba)
 3. opišemo postopke za zbiranje podatkov
 4. izdelamo načrt za obdelavo podatkov
- potreben podroben operativen načrt pri vsaki od točk 1-4 (in ne samo idejni)
 - skušamo vnaprej rešiti metodološke in druge probleme raziskave
 - časovno načrtovanje: za vsako fazo raziskave predvidimo od kdaj do kdaj bo trajala

- STRUKTURA NAČRTA

1. naslov raziskovalne naloge
2. nosilec in sodelavci
3. namen, pomen raziskave
4. razčlenitev, podrobna opredelitev in omejitev raziskovalnega problema, hipoteze in spremenljivke
5. metodologija (metode in tehnike raziskave)
6. faze raziskave (+ trajanje)
7. rok za izvršitev, dokončanje poročila/študije

- deli načrta med sabo povezani, se prepletajo

6. URESNIČEVANJE NAČRTA

- načrta se ne držimo preveč togo
- lahko ga dopolnimo, spremenimo, prilagodimo okoliščinam
- o izvedeni raziskavi in izsledkih napišemo poročilo

8. Predmet metodologije.

- raziskovalne metode in tehnike?

/sklepam iz zapiskov/

9. Tehnike zbiranja podatkov.

- podatke lahko zbiramo, dobimo:
- posredno (merjenja ne opravimo sami)
- neposredno (podatke zberemo sami, pridobimo izvirne podatke)

- ločimo med postopki (P) in inštrumenti (I)
- primer: P: anketiranje; I: anketnik

- ANKETE
- OCENJEVALNE LESTVICE (Likertova, Thurstonova, Guttmanova; opisne, številske)

- /zapiski/

- TESTI ZNANJA
- LESTVICA STALIŠČ LIKERTOVEGA TIPA
- SOCIOMETRIČNI POSTOPKI

10. Viri spoznanj v pedagogiki.

1. DOSEDANJA SPOZNAVANJA (»teorija«)
2. VZGOJNA (PEDAGOŠKA) PRAKSA (ožja pedagoška vprašanja)
3. ŠIRŠA DRUŽBENA PRAKSA

/iz zapiskov/

11. Opiši metodo individualnih primerov.

Študij primera služi za podrobno sistematično analizo in predstavitev posameznih primerov: osebe, skupine, institucije. Za ta namen moramo **zbrati** o primeru potrebne podatke, jih **organizirati** in **analizirati** ter **napisati poročilo** (prikaz izsledkov študije in predstavitev primera).

Poznamo več vrst študij primerov (odvisno od tega, katere kriterije upoštevamo); navedeni dve se med seboj dopolnjujeta in deloma prekrivata:

1. *L. Stenhouse* - v ospredju sta metodološki in vsebinski kriterij:

▪ etnografska študija primera:

zanjo je značilno opazovanje z udeležbo, podprto z intervjujem; raziskovalec aktivno sodeluje v raziskovani situaciji.

▪ evalvacijska študija primera:

Gre predvsem za evalvacijo raznih programov vzgojno-izobraževalnega dela. Tu ni značilno opazovanje z udeležbo, saj prevladuje intervju. Avtor navaja, da lahko pri isti evalvaciji pride v poštev več študij primerov.

- edukacijska študija primera:

se ukvarja z razumevanjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Poudarjena je tako interpretativna kot tudi kavzalna paradigma. Avtor poudari, da se lahko glede metodološke plati nasloni na strategijo etnografskih in evalvacijskih študij.

- študija primera v akcijskem raziskovanju:

gre za akcijsko raziskovanje.

2. *R.C. Bogdan in S. K. Biklen* – ne govorita posebej o kriterijih klasifikacije vrst študij primerov, vidimo pa, da se tudi tu prepletata vsebinski in metodološki kriterij:

- zgodovinsko-organizacijska študija primera:

se osredotoča na posamezno organizacijo in njen razvoj skozi čas.

- opazovalna študija primera:

ima opazovanje z udeležbo za poglavitno tehniko zbiranja podatkov. Osredotoča se na posamezno organizacijo ali njen del oz. se je loteva z določenega vidika (tipični vidiki: posamezen prostor; specifična skupina oseb; neka dejavnost).

- življenjske zgodbe:

raziskovalec pripravi z določeno osebo obsežne intervjuje: oseba pripoveduje svojo življenjsko zgodbo, raziskovalec pa poskuša osvetliti dejavnike, ki so vplivali nanj. Pripoved se snema, nato prenese v pisno obliko in zapis se uporabi kot vir.

- komunska študija primera:

je podobna organizacijski ali opazovalni študiji, le da je pri njej v žarišču zanimanja npr. soseska, soseščina ali okolica neke šole, vrtca.

- situacijska analiza:

gre za analizo določene situacije, kjer raziskovalec ugotavlja, kakšna stališča imajo do določenega dogodka učenci, starši, učitelji.

- mikroetnografija:

največkrat se nanaša na študijo primera, ki zajema zelo majhno enoto kakšne organizacije ali kakšno zelo specifično dejavnost.

Različne vrste študij primerov imajo svoje vsebinske in metodološke posebnosti. Zato jih ne moremo vse snovati in izvajati po podrobni enotni šabloni, čeprav imajo veliko skupnega. Predstavila bom **glavne faze študij primerov**. Od tega najbolj odstopajo študije primerov pri katerih gre za akcijsko raziskovanje. Faze so med seboj povezane, prehajajo in posegajo druga v drugo:

1. oblikovanje izhodiščne ideje

na začetku si oblikujemo primerno idejo o tem, kaj bodo cilji raziskave in kako jih bomo poskušali doseči. Pri tem se opremo na to, kar že vemo o primeru in na podlagi česar smo sploh začeli razmišljati o študiji tega primera. Svoje informacije po potrebi dopolnimo. Skušamo navezati stike z ustrežno institucijo oz. osebami. V izhodiščno idejo moramo vgraditi tudi teorijo. V prvi fazi torej ocenimo ali je naša raziskava možna.

2. izbira primera in zagotovitev dostopa

gre za bolj dokončno izbiro primera ter dogovor z ustreznimi instancami za naš dostop do primera. Glede dostopa se domenimo z ustreznimi upravnimi organi, vodstvi šol ali drugih institucij, učitelji, ostalimi delavci, ki bodo udeleženi pri naši raziskavi.

3. terensko delo – zbiranje podatkov

podatke zbiramo z opazovanjem, intervjuvanjem in neformalnimi razgovori z osebami, z analizo izdelkov, z uporabo lestvic stališč, ocenjevalnih lestvic in sociometričnih postopkov, z anketiranjem in testiranjem, z zbiranjem že razpoložljivih dokumentov in spodbujanjem nastanka novih. Izbira postopka je odvisna od vsebine študije in od naravnosti (kvalitativno ali kvantitativno).

4. posnetek primera

pri kvalitativni študiji: vsebuje zapisnike (protokole) opazovanja (so potrebni za sprotno analizo njihove vsebine), razne dnevnike, življenjepise, raziskovalčeve zapiske. Ker se ponavadi tega veliko nabere, je potrebno organizirati gradivo v dokumentacijo (posnetek).

pri kvantitativni študiji: vsebuje anketne vprašalnike, teste, instrumente za merjenje stališč, ocenjevalne instrumente. Dokumentacijo je tu lažje obvladati in organizirati, saj je vsebinsko preglednejša in preciznejša ter bistveno bolj preprosta za obdelavo.

5. končna študija

raziskovalec jo gradi na končni analizi podatkov, kjer uporabi tudi sprotne zapiske svojih komentarjev, idej, ugotovitev. Vsebinska struktura je odvisna od vrste študije primera, od njene vsebine, metodologije in raziskovalnih rezultatov.

12. Primerjaj kvalitativno in kvantitativno raziskovanje.

Kvalitativno raziskovanje:

- temelji na opisih, besedah (kakšni so pojavi, v čem se razlikujejo od drugih);
- opravljamo ga na manjšem številu enot (globinska vprašanja, spraševanje po podrobnostih).

Kvantitativno raziskovanje:

- temelji na količini, številkah;
- zajemamo večje množice;
- opiramo se na to, koliko jih je.

Vzgojni pojavi imajo kvalitativne in kvantitativne vidike. V raziskovanju je treba o pojavih zvedeti vse, kar se da, da bi jih lahko čim bolje razložili. To pomeni, da ugotavljamo tako količino kot tudi kakovost. Nobeno raziskovanje ni izključno kvalitativno ali kvantitativno.

Npr. akcijskemu raziskovanju pripisujejo, da je bolj kvalitativno raziskovanje. Če pa uporabimo ankete (se opiramo bolj na opise, kaj se je zgodilo), gre bolj za kvantitativno raziskovanje.

13. Opis ankete.

- *razlaga pojma ankete:*

Anketa pomeni v metodologiji raziskovalnega dela postopek zbiranja podatkov, pri katerem postavljamo ustreznim osebam vprašanja, nanašajoča se na podatke, ki jih želimo zbrati. Vprašanim osebam pravimo anketiranci, osebam, ki ankete izvajajo pa anketarji.

Vprašujemo lahko pisno ali ustno. V prvem primeru gre za pisno anketo, v drugem pa za ustno.

- *primerjava ustne ankete in intervjuja:*

Kadar stvar poenostavimo, ju lahko izenačimo, vendar pa jih razlikujemo, če smo natančnejši. Pri ustni anketi vpraševalec bere vnaprej pripravljena vprašanja ter ustne odgovore vprašanih oseb sproti zapisuje. Tudi pri t.i. vezanem intervjuju so vprašanja vnaprej pripravljena. Toda ta služijo le kot spominska opora, ki jih vpraševalec ne bere in se jih ne drži toga. Tudi vzdušje je intimnejše kot pri ustni anketi. Če vpraševanje poteka tako tedaj gre za intervju v ožjem smislu, ki ga lahko ločimo od ustne ankete. Ostre ločnice med njima pa ni.

- *razlaga anketnega vprašalnika:*

Instrumentu ankete pravimo **anketni vprašalnik** ali samo vprašalnik. To velja tako za pisno kakor za ustno anketo. Anketni vprašalnik ni standardiziran instrument. Uporabljamo ga samo pri raziskavi, za katero ga sestavimo.

- *vsebina anketnega vprašalnika:*

Podatke, ki jih zbiramo z anketiranjem, lahko razvrstimo po več kriterijih ali vidikih:

♦ podatke o objektivnih dejstvih in dogajanjih s področja vzgajanja in izobraževanja (podatki o spolu, starosti, uspehu učencev);

♦ podatke o željah, mnenjih, stališčih in interesih anketiranih oseb (za to kategorijo gre, če vprašamo, kaj menijo učenci o ocenjevanju znanja; o filmu, ki so ga gledali).

Pri sestavljanju anketnega vprašalnika moramo upoštevati, da:

- ne bomo vpraševali po tistem, česar pri raziskavi ne potrebujemo;

- anketirancev ne vprašujemo po nečem, česar sploh ne morejo vedeti in česar tudi ne morejo izničesar ali od nikogar izvedeti;

- podatek, ki bi utegnil slabo vplivati na anketirančevo pripravljenost, raje izpustimo;

- pri vprašanjih o mnenjih in stališčih oseb moramo vnaprej zanesljivo vedeti, ali bodo anketirane osebe sploh razumele, za kaj bo šlo, in ali nam bodo torej sploh mogle dati uporabne odgovore;

- je pri vprašanjih, ki se nanašajo na preteklost, smiselno spraševati po podatkih, ki se jih bodo dovolj natančno spomnili;

- osebe, ki jih nameravamo anketirati, dovolj poznamo, če hočemo preudarjati o tem, kaj od njih lahko izvemo in česa ne.

- *tipi anketnih vprašanj:*

Anketna vprašanja so lahko različno sestavljena in načini odgovarjanja nanje so lahko različni; po tem razlikujemo dve osnovni skupini vprašanj:

▪ vprašanja odprtega tipa (odprta vprašanja, vprašanja s prostimi odgovori):

Nanje anketiranec odgovarja tako, da sam formulira odgovore, pri pisnem anketiranju jih tudi napiše.

▪ vprašanja zaprtega tipa (zaprta vprašanja, vprašanja z vezanimi dogovori):

Tu so odgovori že vnaprej formulirani in v vprašalniku tudi napisani. Anketiranec odgovarja na vprašanje tako, da izbere med vnaprej navedenimi odgovori tistega (ali tiste), ki njemu ustreza.

Uporaba: če dovolj zanesljivo poznamo vse možne odgovore in če jih ni preveč, uporabimo načeloma vprašanja zaprtega tipa. Drugače se odločimo za odprta vprašanja.

Prednosti in pomanjkljivosti: vsak tip anketnih vprašanj ima svoje odlike in slabosti. Odgovori na odprta vprašanja lahko omogočijo raziskovalcu (ob skrbnem in ustreznem odgovarjanju), **izčrpnější vpogled** v tisto, po čemer jih vprašuje, kot pa mu to omogočajo vnaprej pripravljene odgovori pri vprašanjih zaprtega tipa (to velja še posebej takrat, kadar sprašujemo po mnenjih, željah, interesih, stališčih, ko še težje dosežemo izčrpnost možnih odgovorov kakor pri vprašanjih o objektivnih dejstvih).

Vnaprej pripravljenih odgovorov je vedno le omejeno število, pri odgovarjanju na odprta vprašanja pa te omejenosti ni. Vendar, če anketiravec odgovori na naše vprašanje hitro in površno ter napiše preprosto tisti odgovor, ki se ga najprej spomni, ne pa tistega, ki bi v resnici najbolj ustrezal, ne bo od omenjene prednosti odprtih vprašanj prave koristi. Večja izčrpnost odgovorov bo le navidezna.

Pri zaprtih vprašanjih je **manjša verjetnost, da bomo dobili trivialni odgovor**, ki se ga bo anketiravec slučajno spomnil, saj ga že vprašalnik spomni na več možnih odgovorov. Če pa nobeden od vnaprej pripravljenih odgovorov anketirancu ne ustreza, pa od omenjene prednosti zaprtega vprašanja spet ne bo koristi, saj ne bomo dobili ustreznega odgovora. Tako nevarnost zmanjšamo, če damo možnost, da anketiravec odgovor napiše sam, če mu nobeden od predloženih ne ustreza.

Glede ustreznosti odgovorov za odprta vprašanja. Na taka vprašanja anketiranci pogosto odgovarjajo tudi z vidikov, ki nimajo z namenom naše raziskave nič ali vsaj ne dovolj skupnega. Že v fazi preizkušanja anketnega vprašalnika se mora raziskovalec vprašati, kako bo vprašanja vsebinsko in oblikovno izboljšal, da bo dobil uporabne odgovore.

Z odprtimi vprašanji so nevšečnosti še pri kategoriziranju prostih odgovorov, kjer je precej zamudnega dela (čas in rutina), težave pa se pojavijo tudi zaradi določanja kategorij odgovorov. Vse to pri zaprtih vprašanjih odpade, ker so pri teh odgovori že vnaprej kategorizirani. Tudi odgovarjanje na odprta vprašanja je zamudnejše kot odgovarjanje na zaprta vprašanja, pri katerih je treba le primerno označiti izbrane odgovore.

- *oblikovanje anketnih vprašanj:*

- vprašanje mora biti oblikovano tako, da ga anketiravec pravilno razume in mu je jasno, kaj od njega hočemo. Vprašanje ne sme biti dvoumno ali celo večsmiselno.
- sugestivne vplive je potrebno kontrolirati: pazimo pri formulaciji vprašanj.
- nesmiselno učinkujejo preveč strokovna vprašanja.
- na splošna vprašanja ne pričakujemo specifičnih odgovorov.
- vprašanje je na splošno bolje omejiti na eno stvar.
- če želimo, da odgovarjajo na osnovi svojih osebnih izkušenj, moramo vprašanje oblikovati tako, da bodo anketiranci zares odgovarjali na osnovi svojih izkušenj.

- *operativno načrtovanje anketnega vprašalnika:*

Anketni vprašalnik je pri pedagoških raziskavah med najpogosteje rabljenimi pripomočki za zbiranje podatkov. Primerna **vsebinska zasnovanost** vprašalnika je prvi in nujni pogoj, da z vprašalnikom sploh zberemo podatke, ki jih potrebujemo.

Operativno načrtovanje vsebine anketnega vprašalnika (pomeni angažiranje svojega znanja o problemu, ki ga raziskujemo in raziskovalne sposobnosti ter metodološko znanje) je sestavni del operativnega načrtovanja celotne raziskave, v katero je vključeno anketiranje:

1. poznati namen anketiranja (teoretična analiza),
2. poznati tehnike sestavljanja vprašanj (sestavljanje vprašalnika),

3. vprašanja naj bodo jasna, nesugestivna, smiselna, primerno specifična, brez nepotrebnih nedoločenih izrazov, primerne tipa in vrste ter primerno razporejena v anketni vprašalnik.

V posamezno raziskavo lahko vključimo le enega ali več anketnih vprašalnikov. Za vsakega moramo nadrobno določiti, **po čem** bomo z njim vpraševali in **čemu** bomo uporabili dobljene odgovore.

- določanje spremenljivk: že odgovori na posamezno vprašanje prinašajo podatke za posamezno spremenljivko (glede tega se anketni vprašalnik razlikuje od npr. testov znanja). V okviru teoretične analize namena raziskave moramo določiti vse spremenljivke, za katere bomo zbirali podatke z anketnim vprašalnikom. Gre za to, da podatke, ki jih potrebujemo za odgovore na razna raziskovalna vprašanja, pojmuje kot vrednostni seznam spremenljivk. Te spremenljivke pa primerno opredelimo. Seznam spremenljivk nam omogoča pregled nad podatki, ki jih bomo zbrali. Ko so spremenljivke določene, ni težko sestaviti spremenljivkam ustreznih anketnih vprašanj. V operativnem načrtu moramo podrobno predvideti, katere odnose med spremenljivkami bomo preizkušali in katere statistične metode bomo pri tem uporabljali.

Glavne faze operativnega načrtovanja in oblikovanja vsebine anketnega vprašalnika:

- ♦podrobna razčlenitev namena raziskave;
- ♦spremenljivke (hkrati načrt obdelave podatkov);
- ♦vprašanja- poskusni vprašalnik;
- ♦presoja in praktično preizkušanje poskusnega vprašalnika (vprašalnik v končni obliki).

- *načini izvajanja ankete:*

Dva glavna načina izvajanja anketiranja sta:

- po anketarjih: lahko je individualno (ustno) ali skupinsko (pisno). Skupinsko se deli še na nevedeno ali vodeno izpolnjevanje vprašalnika.
- po pošti: vprašalnike pošljemo anketirancem po pošti in ti nam izpolnjene vrnejo po pošti. Poleg te osnovne obstajajo še modificirane variante (pošljemo in pridemo iskati ali pa da prinesemo in nam pošljejo izpolnjeno po pošti – dosežemo večjo odzivnost).

Bistveni vidiki primerjave obeh načinov anketiranja so:

- vsebina vprašalnika (čas, možnosti);
- okoliščine, povezane s kraji bivanja anketirancev (stroški);
- navodila anketirancem (natančnost, jasnost, uvodna in sprotne po potrebi, ustreznost);
- motiviranje anketirancev za odgovarjanje na anketna vprašanja (ne predolg vprašalnik, oblika vprašanj, anonimnost (pri neanonimnosti zagotovitev tajnosti njihovih odgovorov), prostor);
- odziv (odvisen predvsem od uspeha motiviranosti)
- lastni odgovori anketirancev.

14. Opis lestvice stališč

- merski postopek za merjenje stališč,
- stališča **lahko merimo tudi z anketo ali intervjujem**, kjer ne gre za merjenje stališč v ožjem smislu: ne gre za to, da bi odgovore vsakega posameznika na različna vprašanja na poseben način kombinirali ter tako dobili mero za njegovo celotno stališče o tistem, na kar se vprašanja nanašajo → če imamo tak namen, uporabimo lestvico stališč.
- dimenziji stališč:

smer – gre za to, ali je oseba za ali proti nečemu, ali soglaša ali ne soglaša z nečim (če merimo samo smer, gre za anketni vprašalnik in ne za lestvico);

stopnja – oseba je lahko povsem za, druga le deloma za nekaj. Po stopnji lahko stališča variirajo od popolnega soglašanja do popolnega nesoglašanja z nečim.

- lahko je samostojna ali pa del ankete,
- glavne oblike lestvic stališč:

1. LIKERTOVA

- sestavljena iz trditve in več stopenj strinjanja
- glavne faze lestvice so:
- opredeljevanje predmeta merjenja;

▪ zbiranje večjega števila izjav (ki izražajo stališča o tistem, o čemer želimo raziskati stališča neke populacije) → respondenti izrazijo stopnjo soglašanja ali nesoglašanja s trditvami po običajni petstopenjski lestvici (lahko je tudi sedemstopenjska):

Se zelo strinjam.

Se strinjam.

Mi je vseeno.

Se ne strinjam.

Se nikakor ne strinjam.

Vsaka izjava naj vsebuje samo eno misel, do katere je treba zavzeti stališče. Izjave morajo biti nedvoumne. Izogibati se je treba izjav, ki bi jih lahko uporabili le na zelo majhnem številu oseb iz populacije. Na respondenta ne smejo delovati nesmiselno.

▪ preizkušanje in selekcioniranje izjav: izjave analiziramo iz vidika diskriminativnosti (moči razločevanja oseb po stališčih) in s tem hkrati z vidika notranje konsistentnosti (doslednosti, homogenosti, skladnosti) celotnega instrumenta. Postopek analize:

1. zbrano serijo izjav uporabimo na vzorcu vsaj kakih 100 oseb iz populacije, na kateri bomo pozneje lestvico uporabili,
2. vsaki osebi iz vzorca določimo individualni rezultat na celotni seriji,
3. vsaki izjavi določimo indeks diskriminativnosti.

▪ sestavljanje končne oblike lestvice: vanjo vključimo primerno število izjav, ki ustrezajo glede vsebine kot glede diskriminativnosti. Ponovno presodimo vsebinsko veljavnost (= ali vsebina izjav ustreza namen, za katerega lestvico sestavljamo) in ponovno preverimo notranjo konsistentnost.

- od vseh lestvic je ta najlažja za sestavljanje (bolj enostavna, takoj jo preizkusimo na anketirancih, ni ekspertov);

- vidi se tudi intenziteta strinjanja oz. nestrinjanja (je bolj diagnostična).

2. THURSTONOVA

- sestavljena iz vprašanja in vsebinskih odgovorov, ki so lahko razvrščeni ali pa pomešani med seboj;

- vsebinski odgovori so razporejeni tako, da zajamejo celoten razpon: enakomeren razpored, kar pomeni, da je približno enako število odgovorov na pozitivni in negativni strani;

- boljša od Likertove: ima vsebinske odgovore, ki so bolj zanesljivi (boljša notranja analiza podatkov; računamo lahko različne povezave med posameznimi izjavami);

- težje jo je sestaviti: vsebinski odgovori ne smejo biti predolgi, a morajo povedati dovolj;

- glavne faze:

- ◆ opredelitev problema,
- ◆ raziskovalna vprašanja,
- ◆ zbiranje izjav (uporabimo več vprašanj kot jih bomo izbrali za končno lestvico),
- ◆ skupina ekspertov (oceni izjave),
- ◆ razvrščanje v ranžirno vrsto (izločanje dvosmiselnih in nerazumljivih izjav),
- ◆ oblikovanje končne liste (to obravnavamo kot intervalno spremenljivko, čeprav je le navidezno intervalna).

3. GUTTMANOVA

- nastala s težnjo, da se zanesljivo in natančno ugotovi, kdo je višje in kdo nižje na lestvici (da se točno ve, kaj je več in kaj manj); prejšnji lestvici tega ne omogočata;
- težko jo je sestaviti pri stališčih (npr. kako bi sprejel romskega otroka, če bi se pojavil v tvojem okolju?), zato se uporablja drugje (npr. kako pogosto si sposojaš knjige v knjižnici?);
- enostavna, a zaradi svoje narave manj uporabna (kumulativna lastnost: izjava višjega ranga ima v sebi vsebovane tudi vse izjave nižjega ranga – težko doseči).

15. V kakšnih primerih se uporablja intervju?

- kadar zbiramo podatke (informacije) za raziskovalne namene, uporabimo raziskovalni intervju (= postopek zbiranja podatkov in merjenja);
- poznamo dve vrsti:

- *standardizirani* (strukturirani, vezani, zaprt):

- proces pridobivanja podatkov je poenoten pri vseh (vsi odgovarjajo na ista vprašanja, vsi imajo enaka navodila, pri vseh napišemo rezultate na enak način);
- pri vseh intervjujih je enak odnos med intervjuvarjem in intervjuvancem;
- izenačiti moramo čas in prostor izvajanja intervjuja;
- s **standardizacijo** si zagotovimo primerljivost rezultatov merjenja, s tem omogočamo kvantitativno raziskavo;
- vnaprej si pripravimo in postavimo vprašanja, ne spreminjamo in sledimo vrstnemu redu vprašanj;
- uporaba: lažje primerjamo več posameznikov med seboj, če so enaka vprašanja za vse
- lažja obdelava podatkov; manjša verjetnost, da kakšno pomembno področje izpustimo
- nepristne (umetne) situacije; težko je vnaprej predvideti vprašanja.

- *nestandardizirani* (globinski, nevezani, odprt)

- gre za bistveno manj formalno in bolj fleksibilno pogovorno situacijo;
- pri povsem nestandardiziranem intervjuju je vnaprej določen le cilj poizvedovanja, konkretna vprašanja pa intervjuvar oblikuje sproti (nekaj glavnih, ključnih vprašanj, vse ostalo je odvisno od poteka pogovora);
- na ta način lahko dobimo bolj globinski in celostni pogled;
- najbolje je, da ga izvaja raziskovalec sam;
- sproti spreminjamo, dodajamo, izpustimo; odvisno od situacije;
- prilagajamo se izpraševalcu;
- uporaba: ko želimo pri konkretnem posamezniku izvedeti čim več stvari;
- bolj pristne in osebne situacije.

16. Kaj je veljavnost instrumenta in kako se ugotavlja?

Veljavnost:

- je lastnost, da instrument da tisto, kar želimo meriti in da podatki odražajo prave lastnosti in značilnosti rezultatov;
- le redko jo lahko ugotavljamo empirično, kvantitativno izražamo v obliki kazalcev ali koeficientov;
- je lastnost, ki jo vsebuje vsak instrument (saj ne moremo reči, da je nek instrument veljaven, drug pa ne), le da v večji ali manjši meri;
- izboljševanje veljavnosti (validacija) instrumenta je potemtakem proces, ki ga nikoli ne dokončamo in kjer vedno lahko še kaj dodamo in izboljšamo;
- se ugotavlja racionalno: za vsak instrument se naredi racionalni preizkus veljavnosti (pazljivo je potrebno pretehtati vse kategorije za posamezen instrument);
- pri ugotavljanju veljavnosti lahko uporabimo **metodo ekspertnih ocen**: racionalni preizkus veljavnosti opravi več ekspertov, ki na podlagi dosedanjih teorij in spoznanj presojujejo jasnost meril, enoznačnost kategorij in njihove izčrpnosti. Pri tem se opirajo na dosedanje izkušnje. Preizkus ima dva cilja: izboljšati veljavnost instrumenta ter ponuditi drugim raziskovalcem dosti dobro oceno veljavnosti uporabljenega postopka. Preizkus poteka v dveh fazah (ki sta navedeni pod 18. vprašanjem in se nanašata na večino merskih lastnosti).

17. Kaj je zanesljivost instrumenta in kako se ugotavlja?

Zanesljivost:

- je lastnost, ki pomeni, da ob ponovljeni uporabi pri istih osebah instrument daje enake ali podobne rezultate;
- merjena lastnost naj bo ves čas enaka (okoliščine naj bodo čim bolj podobne);
- če dobimo drugačne rezultate: ali je instrument slab ali pa se je spremenila merjena lastnost?;
- čim večja je merska napaka, slabša je zanesljivost (in obratno);
- ugotavljanje zanesljivosti: tu ima racionalni preizkus bistveno manjšo vlogo (možno ga je uporabiti kot pri ugotavljanju veljavnosti), saj formativna evalvacija lahko pripomore k izboljšanju postopka, sumativna pa nima večje vloge. Zato tukaj bolj pride v poštev empirični postopek za ugotavljanje zanesljivosti.
- glavna metoda za ugotavljanje zanesljivosti instrumenta, je **metoda ponavljanja**: z ugotavljanjem skladnosti (konsistentnosti) rezultatov ocenimo zanesljivost instrumenta;

- ostale analitične metode za ugotavljanje zanesljivosti:

○ *uporaba strukturnih odstotkov*: bistvo tega postopka je v preštevanju instrumentov, ki so v dveh razvrščanjih enako razvrščeni in v določanju odstotka takšnih instrumentov med vsemi. Čim večji je odstotek, tem večja je zanesljivost razvrščanja. Slabost tega načina je v tem, da upošteva le ali razlike so ali jih ni, ne upošteva pa velikosti razlik. Zaradi tega je zelo preprost in zahteva le malo priprav.

○ *računanje koeficientov povezanosti*: gre za upoštevanje velikosti razlik med rezultati obeh instrumentov. Zato koeficienti korelacije bolje odražajo zanesljivost instrumenta kot odstotki. Seveda pa ta metoda zahteva več dela pri pripravi rezultatov. Pri računanju za različne vrste spremenljivk moramo uporabiti različne koeficiente. To zmanjšuje primerljivost med rezultati in otežuje interpretacijo kazalcev zanesljivosti. Koeficient korelacije uporabimo kot koeficient zanesljivosti. Visoki koeficienti korelacije pomenijo visoko zanesljivost instrumentov (koeficientov

korelacije pod 0,80 ne moremo šteti za zadovoljive). Kazalec zanesljivosti nam pove, koliko se je možno zanesti na rezultate in kako moramo interpretirati poznejše rezultate, dobljene na podlagi instrumenta.

- ostale metode:

metoda paralelnih oblik (dva podobna instrumenta, ki naj bi merila isto; enkrat uporabimo eno obliko, drugič drugo pri istih testirancih → izračunamo koeficient ekvivalentnosti);

metoda lihih in sodih polovic (iste testirance testiramo 1x in naknadno instrument razdelimo v dve polovici → izračunamo koeficient homogenosti, ugotavljanje notranje homogenosti instrumenta);

metoda notranje skladnosti (instrument razdelimo na toliko delov, kolikor je nalog – vsako nalogo obravnavamo kot instrument → ugotavljamo, kako se posamezni deli instrumenta skladajo med seboj);

- ni naravne meje med »visoko« in »nizko« zanesljivostjo, saj je zanesljivost zvezna lastnost in je lahko porazdeljena v zelo širokem razmiku (od teoretično nikakršne do popolne).

18. Kaj je objektivnost in kaj občutljivost instrumenta?

Objektivnost:

- je lastnost instrumenta, ki kaže na to, koliko je v končnem rezultatu subjektivne ocene ocenjevalca;

- čim manj je subjektivnosti, večja je objektivnost;

- npr. zaprta anketna vprašanja so bolj objektivna;

- ugotavljanje: pri merjenju bi imeli vsaj dva ocenjevalca, kjer bi ugotavljali njuno skladnost;

Občutljivost:

- je lastnost instrumenta, ki pove, kako majhne razlike zazna instrument med posameznimi rezultati;

- lastnost, s katero ne smemo pretiravati (za ostale tri lastnosti se trudimo, da so čim višje), saj težnja po večji občutljivosti ogrozi kakšne druge lastnosti;

- ugotavljanje: zanjo ni posebne mere, presojava na podlagi razpršenosti.

Merske lastnosti (veljavnost, zanesljivost, objektivnost in občutljivost):

- so tiste pomembne značilnosti instrumentov, od katerih je odvisna vrednost podatkov;

- ugotavljamo jih vsaj dvakrat:

○ najprej v postopku sestavljanja instrumentov (pred uporabo se instrumenti preizkušajo, da jih lahko izboljšamo) → *formativna ocena* (ta je za izvajalca pomembnejša od poznejše) pomembna je za raziskovalce, ki nadaljujejo s sekundarnimi analizami;

○ nato po glavni uporabi (da vemo, koliko so dejansko vredni končni rezultati) → *sumativna ocena* pa je pomembna predvsem za uporabo in aplikacijo novih spoznanj.

19. Kaj so spremenljivke?

Sodi med empirični del poročila o neeksperimentalni raziskavi, in sicer pod metodologijo in delno tudi med hipoteze.

Z njimi povemo kaj in kako bomo raziskovali. Imajo 2 vidika: kaj raziskujemo (problem) in kako raziskujemo. Spremenljivka nam odgovori na x vprašanje. Za vsako spremenljivko moramo tudi povedati, kako bomo podatke obdelali.

Seznam spremenljivk je najbolje, da je enoten. Spremenljivke pa so lahko odvisne ali neodvisne (npr. spol).

20. Kako se določa odvisne in neodvisne spremenljivke?

Neodvisne spremenljivke predstavljajo vzgojno-izobraževalni problem (pojav), katerega učinkovitost želimo raziskati pri določeni skupini (npr. Delovanje raznih učnih postopkov na učence). One so tiste, ki delujejo, ki predstavljajo vzroke.

Odvisne spremenljivke pa predstavljajo posledico, to je rezultat te učinkovitosti (npr. Razni nivoji obvladovanja gradiva). Predstavljajo torej posledico, so tiste na katere nekaj deluje. Njihov odnos se lahko prikaže z izrazom: $R=f(O,S)$

22. Opiši strukturo poročila o empirični neeksperimentalni raziskavi:

Ima standardno strukturo:

1. Raziskovalni problem (KAJ?) – lahko je notranje razčlenjen ali pa je vse pod enim naslovom:
 - namen
 - raziskovalni problem (lahko razčlenimo na delne raziskovalne probleme)
 - raziskovalna vprašanja (niso podobna anketnim vprašanjem, niso zgolj spremenljivke)
 - hipoteze (so vnaprejšnji odgovori na vprašanja, ki jih zastavimo. Postavljamo jih o zvezah, vzrokih, ne o stanju. Poznamo pa deduktivne – iz dosedanje prakse in induktivne – iz posamičnih izkušenj).
2. Metodologija (KAKO?): Metoda mora biti jasno predstavljena.
 - osnovna raziskovalna metoda : Opišemo splošne vidike (npr. Kako sem prsitopila k raziskavi..., Uporabila sem deskriptivno metodo...)
 - vzorec in osnovna množica
 - seznam spremenljivk
 - postopki ali zbiranje podatkov (kako smo zbirali spremenljivke)

- obdelava podatkov (povemo, kaj smo s podatki počeli – opišemo glavne statistične metode).

3. Interpretacija rezultatov (KAJ SMO UGOTOVILI?):

Struktura je vsebinska. Uvoda naj bo 2 do 3 stavke in sicer pod vsakim naslovom. Podnaslovi so vsebinski, običajno najprej prikažemo stanje, nato različne povezanosti, začnemo s preprostejšimi stvarmi in nato naj bo ugotovitev sproti interpretirana (je individualna, subjektivna, je najvrednejši del celotne raziskave). Pod tabelo je interpretacija, % iz tabel ne ponavljamo. V interpretaciji iščemo vzroke zakaj je tako, to je individualno, subjektivno, primerjamo s teorijo (ali so takšni, primerjamo z dosedanjimi) in kaj to pomeni za prakso.

4. Sinteza (KAJ TO POMENI?)

Povemo kaj smo ugotovili in kaj nam vse to pove.

5. Seznam literature:

Ga ne številčimo.

6. Priloge:

Od vseh uporabljenih instrumentov po en izvod, neinterpretirane podatke in CD.

23. Smisel analize teorije :

Kaj bomo empirično raziskovali lahko natančno določimo šele takrat, ko dovolj spoznamo razpoložljivo teorijo o pojavu (pojavih), ki se ga (jih) lotevamo, ko ugotovimo sedanje stanje te teorije in si izoblikujemo teoretična izhodišča raziskave ter ko si ustvarimo orientacijo o tem pojavu v naši domači praksi. Šele tedaj zagledamo problem v njegovi celovitosti in hkrati v raznolikosti delnih problemov. Tako opredeljen raziskovalni problem oziroma delne probleme, ki ga sestavljajo, namreč še naprej razčlenimo in podrobneje opredelimo; pri tem se opiramo na spoznanja, ki smo si jih pridobili z analizo ustrezne strokovne in znanstvene literature o tem problemu, ter na drugo svoje ustrezno znanje, ki ga deduktivno apliciramo na predmet raziskovanja.

Sedanje stanje teorije o nekem pojavu ugotovimo s kritično analizo ustrezne in znanstvene literature. Če ima (pojav) problem že svojo zgodovino, moramo navadno poseči tudi vanjo, da bi bolje razumeli sedanje nazore in ideje o njem. Naša kritičnost in pozornost zadeva zlasti:

- a) teoretične koncepcije vzgoje in izobraževanja in tudi ideološke osnove raznih nazorov o tem pojavu
- b) metodološko pot

- c) podobnosti in razlike med izsledki in nazori različnih avtorjev v luči objektivnosti in resničnosti raznih izsledkov
- d) ustreznost ali neustreznost dosedanjih nazorov o določenem problemu, kakor tudi predlogov za njegovo rešitev v praksi

24. Temeljne in uporabne raziskave

To je razdelitev glede na namen:

1. Aplikativne/uporabne raziskave: Namenjene so razvoju nekega postopka za prakso, namenjene so za raziskovanje konkretnega postopka v praksi.
2. Temeljne raziskave: So splošnejše, manj konkretne, namenjene so temelju pedagoške znanosti. So pogoj za uporabne raziskave.

25. Teoretsko in empirično raziskovanje:

To je razdelitev glede na podatke:

1. Teoretske: Nova spoznanja pridobivamo iz teorij, za katere pedagogika že ve.
2. Empirične: Spoznanja pridobivamo neposredno iz prakse, neposrednega kontakta. Lahko začnemo najprej s teorijo (ni mogoče iti v prakso s prazno glavo).

Dosedanja spoznanja so nastala na empirični način. Vsaka teoretična spoznanja se opirajo na empirična raziskovanja. Delitev ni ostra in jasna. Podatke črpamo iz teoretičnega in empiričnega raziskovanja. Med seboj sta povezana – teorija je vedno posredno povezana s prakso.

26. Longitudinalno in transverzalno raziskovanje:

Pove, kako raziskava spremlja nek pojav:

1. Longitudinalne: Pojave spremljamo v razvoju ves čas. Delajo se na manjših vzorcih, saj so zanesljive. Primer: Spremljanje študentov od 1. do 4. letnika – vsaki leto.
2. Transverzalne: Pojave spremljajo skozi trenutni presek. Skušamo ugotoviti razvoj. Je manj zanesljivo raziskovanje.

Dela se na veliko večjem številu enot, na večjemu številu vzorcev. Primer: Za spremljanje vzamemo le letošnje študente.

27. Uporaba odprtih in zaprtih vprašanj v anketi:

1. Vprašanja zaprtega tipa:

- odgovori so vnaprej formulirani in napisani, anketiranec izbira med njimi.
- Dihotomna vprašanja zaprtega tipa (npr: DA , NE, NISEM ODLOČEN) uporabljamo, kadar hočemo izvedeti objektivne podatke, pa tudi stališča in mnenja. So ekonomična glede odgovarjanja. Pripravna pa so tudi glede obdelave odgovorov.
- Vprašanja z večstransko izbiro (npr: A. v celoti, B. deloma, C. nič)
- Poznati moramo vse možne pogovore. Uporabimo jih lahko če ni preveč možnosti.
- Če poznamo le bistvene značilnosti, navedemo v vprašalniku tiste odgovore, ki jih poznamo, poleg tega pa damo anketirancu možnost, da napiše kakšen drugačen odgovor.
- Predvsem namenjena statistični obdelavi.

2. Vprašanja odprtega tipa:

- Uporabimo jih lahko, če anketiranci odgovarjajo dovolj skrbno in ustrezno, imajo izčrpnjši vpogled v tisto, po čemer sprašuje.
- Uporabno ko anketirance sprašujemo po njihovih mnenjih, stališčih, željah in interesih, ko še teže dosežemo izčrpnost možnih odgovorov kakor pri vprašanjih po podatkih o objektivnih dejstvih.
- Bolj namenjena interpretaciji

28. Empirični in racionalni preizkus instrumenta

A) Empirični preizkus:

- preizkusimo ga na manjšem vzorcu
- v izpolnjevanje damo vprašalnik vsaj nekaj osebam. Če se osebe, ki jih nameravamo pri naši raziskavi anketirati, med seboj zelo razlikujejo po tem, kakšne težave jim bo delalo izpolnjevanje vprašalnika, zajamemo s takšnim preprostim preizkusom še zlasti posameznike, za katere predvidevamo, da bi utegnili imeti pri izpolnjevanju vprašalnika največ težav.
- Avtor opravi tudi sondažni intervju z osebami, ki so izpolnjevale vprašalnik – pogovori se z njimi o razumljivosti in zahtevnosti vprašanj, o izčrpnosti odgovorov pri vprašanjih zaprtega tipa in o drugem

- Če je praktično izvedljivo, ga izvedemo na večjem številu oseb. Preizkus na nekaj osebah pa je lahko v tem primeru predhodni (preliminarni) preizkus pred glavnim preizkusom. S predhodnim preizkusom preizkusimo prvi osnutek anketnega vprašalnika. Za glavni preizkus pripravimo poskusni vprašalnik, ki je že izpopolnjen na podlagi ugotovitev predhodnega preizkusa.
- Za glavni preizkus izberemo po možnosti preizkusni vzorec oseb tako, da čimbolj reprezentira osnovno populacijo ustreznih oseb.
- Osebe iz preizkusnega vzorca prosimo, da nam napišejo tudi svoje pripombe k vprašalniku. V vprašalniku moramo določiti za take pripombe ustrezen prostor.

B) Racionalni preizkus:

- pove nam, če so bila vprašanja nejasna
- z njim preizkusimo poskusni vprašalnik (vprašanja damo v presojo, ali so vprašanja jasna in nedvoumna – določeni izrazi so boljši kot nedoločeni pri vprašanjih)
- poskusni vprašalnik izpostavimo strokovni presoji z vsebinske (strokovnjaki za vsebinsko plat problema naše raziskave) in formalne (strokovnjaki za tehniko sestavljanja anketnega vprašalnika) plati, te ugotovitve nato upoštevamo pri sestavi definitivnega vprašalnika, tj vprašalnika v končni obliki
- vsebinske in formalne plati ni možno obravnavati povsem neodvisno drugo od druge, zato je najbolje če iste osebe združujejo obojo strokovnost
- presojo anketnega vprašalnika je dolžan temeljito opraviti še zlasti avtor vprašalnika oziroma raziskave – avtor mora zato dovolj obvladati tehniko sestavljanja anketnega vprašalnika
- strokovnjake, ki pri raziskavi ne sodelujejo kot soavtorji, lahko avtor raziskave pritegne k presoji vprašalnika kot konzulente. Sodelovanje konzulentov je priporočljivo in pomembno posebno v primerih, ko sestavi anketni vprašalnik posameznik. Upoštevanje pripomb, ki jih izrečejo k poskusnemu vprašalniku konzulenti, za sestavljalca vprašalnika ni obvezno; sestavljalca upošteva in uporabi pripombe konzulentov po lastnem preudarku.
- Avtor raziskave ne more prenesti avtorske odgovornosti za to, da bo vprašalnik korektno sestavljen, na konzulente. Z avtorskimi pravicami je nerazdružno povezana tudi avtorska odgovornost za opravljeno raziskovalno delo.

